

Науково-практичні інтернет-конференції

Партнерство «Нова Освіта», Громадська організація «Інститут освітньої та молодіжної політики» та Науково-учбовий центр прикладної інформатики Національної академії наук України організують та проводять всеукраїнські та з міжнародною участю науково-практичні конференції за різними галузями знань. Конференції проходять в дистанційному (заочному) режимі в різних містах України: **Києві, Одесі, Миколаєві та Запоріжжі**.

Матеріали за підсумками кожної конференції видаються в друкованому вигляді та розсилаються авторам. *Статті та тези* доповідей, опубліковані в збірниках матеріалів, **враховуються до опублікованих праць, які додатково відображають наукові результати дисертації** (п. 14 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника від 07.03.2007 р.).

ЗАПРОШУЄМО ДО УЧАСТІ! ЯКЩО У ВАС ВИНИКЛИ ЗАПИТАННЯ, НАПИШІТЬ НАМ

© 2008–2013, Інститут освітньої та молодіжної політики

+38 (063) 212-11-11 (вартість дзвінка – згідно з тарифами Вашого оператора)
novaosvita@gmail.com
www.novaosvita.com.ua

Головний редактор:

Присяжнюк Володимир Костянтинович, ректор Академії муніципального управління, д.т.н., професор, Заслужений діяч науки і техніки України.

Заступники головного редактора:

Дацій Олександр Іванович, директор Науково-навчального інституту регіонального управління та місцевого самоврядування Академії муніципального управління, д.е.н., професор, Заслужений працівник освіти України

Лоцихін Олександр Миколайович, д.ю.н., завідувач кафедри теорії, історії держави і права та конституційного права Академії муніципального управління, Заслужений економіст України

Шеф-редактор:

Головач Володимир Володимирович, кандидат юридичних наук, директор аудиторської фірми "Аналітик".

Члени редакційної колегії:

Баймуратов Михайло Олександрович, д.ю.н., професор кафедри муніципального права Академії муніципального управління

Вініченко Ігор Іванович, д.е.н., доцент, завідувач кафедри економічної теорії та економіки сільського господарства Дніпропетровського державного аграрного університету

Глушков Валерій Олександрович, д.ю.н., професор кафедри адміністративних та кримінальноправових дисциплін Академії муніципального управління

Іванюта Василь Романович, д.е.н., доцент, професор кафедри менеджменту Полтавського університету економіки і торгівлі

Кампо Володимир Михайлович, к.ю.н., професор кафедри муніципального права, суддя Конституційного суду України

Клименко Олена Вікторівна, к.ю.н., доцент кафедри теорії, історії держави і права та конституційного права Академії муніципального управління

Клименюк Микола Миколайович, завідувач кафедри менеджменту Академії муніципального управління, д.е.н., професор

Кондрашихін Андрій Борисович, д.е.н., доцент, завідувач кафедри фінансів Академії муніципального управління

Кононенко Леонід Минович, к.ю.н., професор кафедри адміністративних та кримінальноправових дисциплін Академії муніципального управління

Копан Олексій Володимирович, д.ю.н., професор, перший заступник Керівника Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при Раді національної безпеки і оборони України

Корецька Світлана Олександрівна, д.е.н., доцент, професор кафедри фінансів Академії муніципального управління

Литвин Олександр Петрович, к.ю.н., професор, завідувач кафедри адміністративних та кримінальноправових дисциплін Академії муніципального управління

Луць Володимир Васильович, д.ю.н., професор, член-кореспондент Академії правових наук, завідувач кафедри цивільноправових дисциплін Академії муніципального управління

Манцевич Юрій Миколайович, д.е.н., доцент, завідувач секторіату Комітету Верховної Ради України з питань будівництва, містобудування і житловокомунального господарства

Невелєв Олександр Мисійлович, д.е.н., доцент, завідувач кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності Академії муніципального управління

Приходько Христина Вікторівна, к.ю.н., доцент, завідувач кафедри муніципального права Академії муніципального управління

Прушківський Володимир Геннадійович, д.е.н., професор, перший проректор Запорізького національного технічного університету

Сук Петро Леонідович, д.е.н., доцент, професор кафедри обліку і аудиту Академії муніципального управління

Фрицький Юрій Олександрович, д.ю.н., професор кафедри теорії, історії держави і права та конституційного права Академії муніципального управління

Царенко Оксана В'ячеславівна, д.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку і аудиту Академії муніципального управління

Видавничий редактор:

Куцяк Олександр Анатолійович

ЕКОНОМІКА ФІНАНСИ ПРАВО

ЩОМІСЯЧНИЙ ІНФОРМАЦІЙНО- АНАЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 11/2'2013

(видається з 1994 року)

Журнал включено

до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата з економічних наук

Постанова президії ВАК України від 06 жовтня 2010 р. № 1-05/6. Реєстраційне свідоцтво серії КВ № 4384 від 18 липня 2000 р.

Засновник:

Аудиторська фірма "Аналітик" спільно з Академією муніципального управління

Статті обов'язково проходять

відбір, внутрішнє і зовнішнє рецензування

Рекомендовано до друку Вченою радою Академії муніципального управління. Протокол №35 від 2 грудня 2013 року. Повний або частковий передрук матеріалів журналу допускається лише за згодою редакції. Відповідальність за добір і викладення фактів несуть автори. За зміст та достовірність реклами несе відповідальність рекламодавець.

Підписано до друку 2.12.2013

Формат 60/84/8

Наклад – 250 прим.

Адреса редакції: 01001, м. Київ, вул. Хрещатик, 44

Телефони: (099) 143-03-99, (066) 178-20-42, (097) 178-90-89

Факс: (044) 279-63-47

E-mail: efp.redaktor@gmail.com

Сайт: www.efp.in.ua

© "Аналітик", 2013

© "Економіка. Фінанси. Право", 2013

Суб'єкт видавничої справи

Типографія "Альфа Реклама"

м. Київ,

вул. Велика Васильківська, 139

ЗМІСТ

ЕКОНОМІКА

<i>В.І. ЄМЦЕВ.</i> Сучасний стан буряківництва в Україні та напрями розвитку його конкурентоспроможності	4
<i>Т.Д. СІТАШ, С.В. ПІДГАЄЦЬ.</i> Модернізація системи охорони здоров'я	9
<i>К.В. МАРЧЕНКО.</i> Зміна ролі транснаціональних корпорацій у посткризовій економіці (на прикладі країн Центральної та Східної Європи)	13
<i>С.А. ТКАЧЕНКО.</i> Роль методики аналітичної обробки інформації в створенні та функціонуванні підсистеми	20
<i>П.К. КУЛІНІЧЕВ.</i> Конкурентоспроможність національної економіки	25
<i>О.В. КУШНЕРИК.</i> Основні аспекти системи оплати праці підприємств з переробки сільськогосподарської продукції	29
<i>Т.В. МАШКОВА.</i> Облікове забезпечення управління якістю сільськогосподарських земель	33
<i>Ю.В. ГОФЕРБЕР.</i> Реалізація результатів аудиту маркетингової діяльності	37

ФІНАНСИ

<i>О.Ю. СИДОРОВИЧ.</i> Генезис оподаткування та новітня періодизація в епоху глобалізаційних трансформацій	40
<i>О.М. ФРОЛЕНКО.</i> Концепція управління вартістю як основа формування стратегії підприємства ..	45
<i>В.О. ГОРДІЄНКО, О.В. ГРИГОРАШ.</i> Удосконалення планування цільових програм із використанням MS Project	50
<i>А.М. КУЛІШ, І.М. КОБУШКО.</i> Нормативно-правове регулювання фінансових операцій на інвестиційному ринку України	54
<i>М.В. МАКОВСЬКА.</i> Система інтегрованого управління активами і пасивами банку: філософсько-методологічні аспекти	59
<i>Ю.И. МАРКУЦ.</i> Организационная модель стратегии управления ресурсами бюджета крупного промышленного города	62
<i>І.В. ІВАНЕЦЬ.</i> Удосконалення кредитування аграрних підприємств	66
<i>Г.М. ШУЛЬЖЕНКО.</i> Управління прибутковістю банківського бізнесу	72
<i>А.О. КОЗЕНКО.</i> Делегування державних видаткових повноважень в процесі бюджетної децентралізації	76
<i>О.М. ДІДЕНКО.</i> Еволюція поглядів на сутність економічних інтересів	79

ПРАВО

<i>С.В. ВЕРБОВ.</i> Регулювання Податковим Кодексом України питань реорганізації юридичних осіб ..	84
--	----

СИДОРОВИЧ

Олена Юрійвна

УДК 336.2

ГЕНЕЗИС ОПОДАТКУВАННЯ ТА НОВІТНЯ ПЕРІОДИЗАЦІЯ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

GENESIS OF TAXATION AND MODERN PERIODIZATION IN THE ERA OF GLOBALIZATION TRANSFORMATIONS

к.е.н., доцент,
Тернопільський
національний
економічний
університет

Статтю присвячено дослідженню розвитку процесів оподаткування з аналізом існуючих концепцій щодо їх періодизації. Обґрунтовується думка про причинно-наслідковий зв'язок глобалізації та трансформації процесів оподаткування, їх якісних та структурних змін. На основі аналізу низки факторів впливу автором обґрунтовується новий етап розвитку процесів оподаткування та формулюється власна авторська періодизація.

Статья посвящена исследованию развития процессов налогообложения на основе анализа существующих концепций по их периодизации. Обосновывается мысль о причинно-следственной связи глобализации и трансформации процессов налогообложения, их качественных и структурных изменений. На основе анализа ряда факторов влияния автором обосновывается новый этап развития процессов налогообложения и формулируется собственная авторская периодизация.

The article is devoted to the development of taxation processes. The author describes existing concepts towards their periodization. Opinion about relationship of cause and effect concerning globalization and transformation processes of taxation, its qualitative and structural changes are examined. Having analyzed number of internal and external influential factors, author indicates the new stage of the development that deals with the processes of taxation.

Ключові слова: періодизація оподаткування, податкова гармонізація, податкова конкуренція, глобалізація

Ключевые слова: периодизация налогообложения, налоговая гармонизация, налоговая конкуренция, глобализация

Keywords: tax periods, tax harmonization, tax competition, globalization

ВСТУП

Сучасний етап економічних, політичних та суспільних трансформацій, що спостерігаються впродовж кінця ХХ – початку ХХІ століття ознаменував собою нову віху розвитку. Провідні фахівці в сфері економіки, права, соціології надають даному еволюційному етапу різноманітні назви, однак, як теоретики, так і практики одноголосно стверджують, що саме сьогодні, як ніколи, світ потребує теоретичних підходів і методології, здатних озброїти суспільство адекватним розумінням процесів, що мають місце в різних сферах державного розвитку та ефективним інструментарієм впливу на них.

Важливим індикатором розвитку, фінансової сили та спроможності держави щодо виконання своїх функцій є податкові відносини. Проте, відсутність належної концепції реалізації механізмів реалізації податкової політики, що враховувала б нові умови розвитку в умовах глобалізації призводить до відставання податкових реформ від потреб росту, зумовлює консервацію неоптимальних рішень та виникнення гострих суперечностей між завданнями економічного зростання і стратегіями його забезпечення заходами податкової політики.

Існуючі прорахунки та недоліки реалізації вітчизняних технологій оподаткування

аргументували хибність таких підходів та актуалізували необхідність обґрунтованого вибору методологічного інструментарію дослідження змісту податку як економічного явища, визначення ролі оподаткування в ході забезпечення економічного розвитку і еволюційних закономірностей його зміни, специфіки оподаткування на різних стадіях економічної динаміки.

МЕТА РОБОТИ

Метою статті є окреслення існуючих концепцій та обґрунтування новітньої періодизації оподаткування з врахуванням сучасних тенденцій розвитку.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Аналізу процесів оподаткування присвячена значна кількість джерел як вітчизняної, так і зарубіжної економічної літератури.

Серед теоретиків вітчизняної та зарубіжної фіскальної науки, як класиків так і сучасників, якими неодноразово здійснювалися спроби визначення власних підходів до періодизації оподаткування, найбільш широко відомим є поділ, що був запропонований відомим російським теоретиком І. Янжулом [1, с.285-286], та якого дотримуються сучасні дослідники Д. Чернік, В. Пушкарьова [2, с.157] та інші. Використовувана ними періодизація містить: перший період, що охоплює

стародавній світ і початок середніх віків; другий період сягає XVI – XVIII ст.; третій – XIX – до середини XX ст. Даний поділ враховує історичні віхи, що впливали не лише на процес оподаткування, але і на зміну принципів побудови держави. Згідно з вище означеним поділом, першопочатковою формою оподаткування, була данина у різновиді форм здобичі, контрибуції, викупу, дару. Характерною особливістю цього періоду було стягнення всіх видів податків у натуральній формі, оскільки гроші як загальний еквівалент ще не мали загального і всеохоплюючого поширення.

Розвиток товарно – грошових відносин, зростання потреб держави зумовлених створенням необхідної армії, формування управлінського апарату, посилення державної влади характеризують другий етап. Визначальною ознакою цього періоду розвитку оподаткування є існування великої кількості податків, здебільшого непрямих.

Третій період розпочинається в кінці XIX ст. і характеризується значним впорядкуванням технологій та механізмів оподаткування, оскільки форми оподаткування стають визначеними і ґрунтуються на специфіці фінансої та податкової політики держави. Як наслідок, відміняється велика кількість непрямих податків та запроваджується прибутковий податок.

Дещо інших поглядів щодо еволюції розвитку оподаткування дотримувся російський теоретик Меньков Ф.А. Його періодизація, що включала п'ять етапів, ґрунтувалася на еволюції розвитку податку [3, с.49], його елементів та різновидів:

перший етап: переважання податків особистих і в зародковій формі (поголовних, першопочатково податки стягуються з диму, сім'ї, душі), що зумовлювалось майже рівним матеріальним становищем податкоплатників, тому тягар оподаткування лягав рівномірно на всіх.;

другий етап: розвиток в нерозвиненій формі прототипів майнових податків; податком починають обкладати всю сукупність майна що належить податкоплатнику.;

третій етап: переважання податків на споживання; зумовлюється ускладненням економічних відносин, диференціацією індивідуального становища платників, зміною акцентів з майнового оподаткування на оподаткування споживання, яке здійснювалось у формі акцизів;

четвертий етап: зростання ролі реальних або об'єктивних податків; З'явилося розмежування джерел доходу та розширення форм оподаткування, характерним явищем була поява реальних податків: поземельного, промислового, подомового, податку на грошовий капітал та заробітну плату;

п'ятий етап: справляння особистих податків в удосконаленій формі. Даний етап характеризується усвідомлення необхідності оподаткування не з валового, а з чистого доходу платника, врахування сімейного становища, матеріального достатку та наявності базового капіталу.

На основі рівня розвитку матеріального виробництва здійснив власний поділ етапів оподаткування відомий західний теоретик,

представник кембріджського університету Х.Хайнріх. Згідно з його баченням, на першому етапі, що тривав від періоду панування натурального виробництва і зародження держави до початку занепаду феодального ладу, спостерігалось домінування неподаткових джерел доходів держави (в тому числі і фіскальних монополій), а з податкових доходів переважання традиційних натуральних прямих податків (на землю, худобу, подушних).

Другий і третій етапи зумовлюються початком відходу від "традиційного шляху" та підвищенням ролі непрямих податків, особливо мита та відносним зменшенням ролі традиційних прямих податків.

На четвертому етапі у зв'язку з прискоренням розвитку внутрішньої торгівлі і товарно – грошових відносин, головну роль починають відігравати внутрішні акцизи і податки на продаж, що витісняє мито, яке раніше займало найбільшу питому вагу серед непрямих податків.

П'ятий період, у якому, економіка досягає своєї зрілості, є основоположним в зародженні сучасних систем оподаткування з акцентом на прямих податках з особистих доходів громадян і прибутків корпорацій [4].

Російські теоретики Брюханова Н.В. та Филиппова Є.А. виділяють чотири етапи розвитку процесів оподаткування, а саме: перший - поява і початок функціонування держави як суспільної організації; другий – до кінця XVII ст. податки стають джерелом державних доходів; третій – започаткований періодом закінчення I Світової війни і пошуком відповідних напрямів і орієнтирів проведення соціальних і податкових реформ; четвертий – сучасний етап розвитку оподаткування почався приблизно в 80-ті роки XX століття і характеризується більш глибоким теоретичним обґрунтуванням системи оподаткування. [5, с.55-60].

Вітчизняні науковці, Дієва Н.М., Редіна Н.І та Дулік Т.О. при визначенні еволюції розвитку оподаткування виділяють шість етапів. Періодизація, здійснена ними, враховує тенденції оподаткування, започатковані в XXI столітті зі встановленням характерних особливостей розвитку, зокрема:

I - (епоха стар.світу) - розвиток системи прямого оподаткування;

II - (V-XVII ст.) - поширення промислових податків на виробництво та всі види діяльності;

III - (XVIII ст.) - еволюція системи прямого та непрямого оподаткування;

IV - (XIX ст.) - уніфікація системи прямого оподаткування та її теоретичне обґрунтування;

V - (XX ст.) - реформування системи оподаткування;

VI - (XXI ст.) - оптимізація системи оподаткування [6, с.17-18].

Український науковець В.М. Мельник запропонував поділ розвитку теорій податків та оподаткування на два історичні періоди (з наступним виокремленням підперіодів): зокрема період письмових згадок про податки, які ґрунтуються на релігійних догматах або впливають із нагальних потреб та період наукового обґрунтування категорій отримання доходів об'єднаннями публічного

характеру" [7, с.43]. В основу такого поділу було покладено сам факт науково-теоретичного обґрунтування податків та оподаткування у фінансовій науці.

Вказані різновиди періодизації в кожному конкретному випадку встановлюють відповідний поділ ґрунтуючись на аналізі розвитку технологій та механізмів оподаткування, форм податків, історичних проміжків часу чи окреслених теоретичних постулатів. Однак, оскільки оподаткування є одним з найбільш важливих і історично давніх суспільних інститутів держави, форми, види та механізми якого є індикатором рівня еволюції суспільства.

РЕЗУЛЬТАТИ

Визначальним чинником впливу на сучасні інституційні, соціально-економічні та структурно-функціональні трансформації, що певна річ, вплинули і на зміни в оподаткуванні є глобалізаційні процеси. Започатковані в 80-х роках ХХ століття цивілізаційні трансформації ознаменували собою перехід до нового етапу розвитку світової спільноти.

Одним з найбільш ефективних засобів впливу на економіку держави, що спрямований на виконання тих чи інших завдань, визначених залежно від конкретної економічної кон'юнктури, соціально-економічної ситуації та регулювання рівня суспільного добробуту є податкова політика. Тому, цілком очевидно, що початок нового еволюційного періоду був започаткований низкою податкових реформ в країнах з розвинутою ринковою економікою. Податкові реформи, що розпочалися в США (1981, 1986) та Великобританії (1979), потім відбулися в Франції (1982), Німеччині (1986, 1988, 1990), Японії (1988) та Швеції (1991) володіли надзвичайно великою концептуальною схожістю в спільності завдань що ставилися щодо вдосконалення функціонування держави.

Відкритість економік, прискорені темпи зростання міжнародної торгівлі, лавиноподібний ріст транснаціональних корпорацій, і як наслідок рух транскордонних капіталів, збільшення мобільності робочої сили, зростання ролі електронних розрахунків, перетікання фінансових потоків в офшорні центри зумовили зміну та трансформацію завдань і функцій фіскальних інститутів держав в умовах глобалізаційних трансформацій.

Реформи в розвинених країнах світу сприяли "посилению єдності системної цілісності світового господарства на основі ринкової парадигми та поглиблення планетарних інтеграційних процесів [8, с.319]". Вказані закономірності є втіленням податкової гармонізації, тобто взаємоузгодженої системи дій країн щодо побудови загальної стратегії інтегральної взаємодії з метою координації податкової політики, систематизації та уніфікації окремих податків і податкових систем та систем їх адміністрування.

Однак, дані процеси загострюють чутливість підприємницьких структур до оподаткування, тому уряди країн формують оптимальний податковий

режим, головним функціональним завданням якого визначається підтримка виробничого комплексу з метою підвищення економічного потенціалу держави. Заходи лібералізації податкового законодавства що реалізується у відкритій (зниження податкового тиску) чи закритій формі (заходи в сфері адміністрування податків, підвищення ефективності сплати податків) шляхом міждержавної або міжрегіональної боротьби за економічні вигоди і зростання податкової бази, з метою створення привабливих умов оподаткування для фізичних і юридичних осіб вітчизняного та іноземного походження є не чим іншим як податковою конкуренцією. Цілком погоджуємось з твердженням Тучак Т.В. [9, с. 6], що податкова конкуренція є сукупністю відносин щодо ефективного управління власними конкурентними перевагами держави задля підвищення конкурентоспроможності національної податкової системи і економіки країни вцілому у стратегічній перспективі.

Аналіз закономірностей здійснення податкових реформ в розвинених країнах світу дозволив виявити як тенденції уніфікації та глобальної інтеграції, так і протилежних за спрямуванням процесів глобальної дезінтеграції та диференціації. На підставі цього, можемо стверджувати, що трансформація процесів оподаткування в глобалізаційний період характеризується дуалістичною природою прояву, узгоджуючи в собі різновекторні як податкову гармонізацію, так і податкову конкуренцію (рис. 1).

Тому, цілком очевидно, що перехід в друге тисячоліття, новий історичний проміжок часу зумовлює наростання нової хвилі епохальних змін, які не лише визначають контури оновленої світової цивілізації але і трансформують всі структури сучасних суспільств, в тому числі механізми управління процесами оподаткування, структуру фіскального адміністрування та принципи побудови податкових систем.

Вказані тенденції глобалізаційних трансформацій дозволяють аргументувати наявність нового етапу розвитку як глобального економічного простору загалом, так і розвитку процесів оподаткування зокрема (рис.2).

Запропонована нами авторська періодизація враховує не лише хронологічний поділ та соціально-економічні тенденції розвитку в умовах глобалізації. На нашу думку, затяжний період радикальних змін, масштабні трансформації економічних систем, відсутність дієвих та ефективних інструментів впливу на економічні процеси дозволили визнати неспроможність усталених економічних теорій, дати відповіді на проблеми, поставлені часом, пояснити суть процесів, що відбуваються в суспільстві, та передбачити головні тенденції розвитку. Тому, відсутність адекватної сучасним цивілізаційним викликам парадигми глобального розвитку змушують людство вкотре переосмислити існуючі класичні теорії та наукові доктрини.

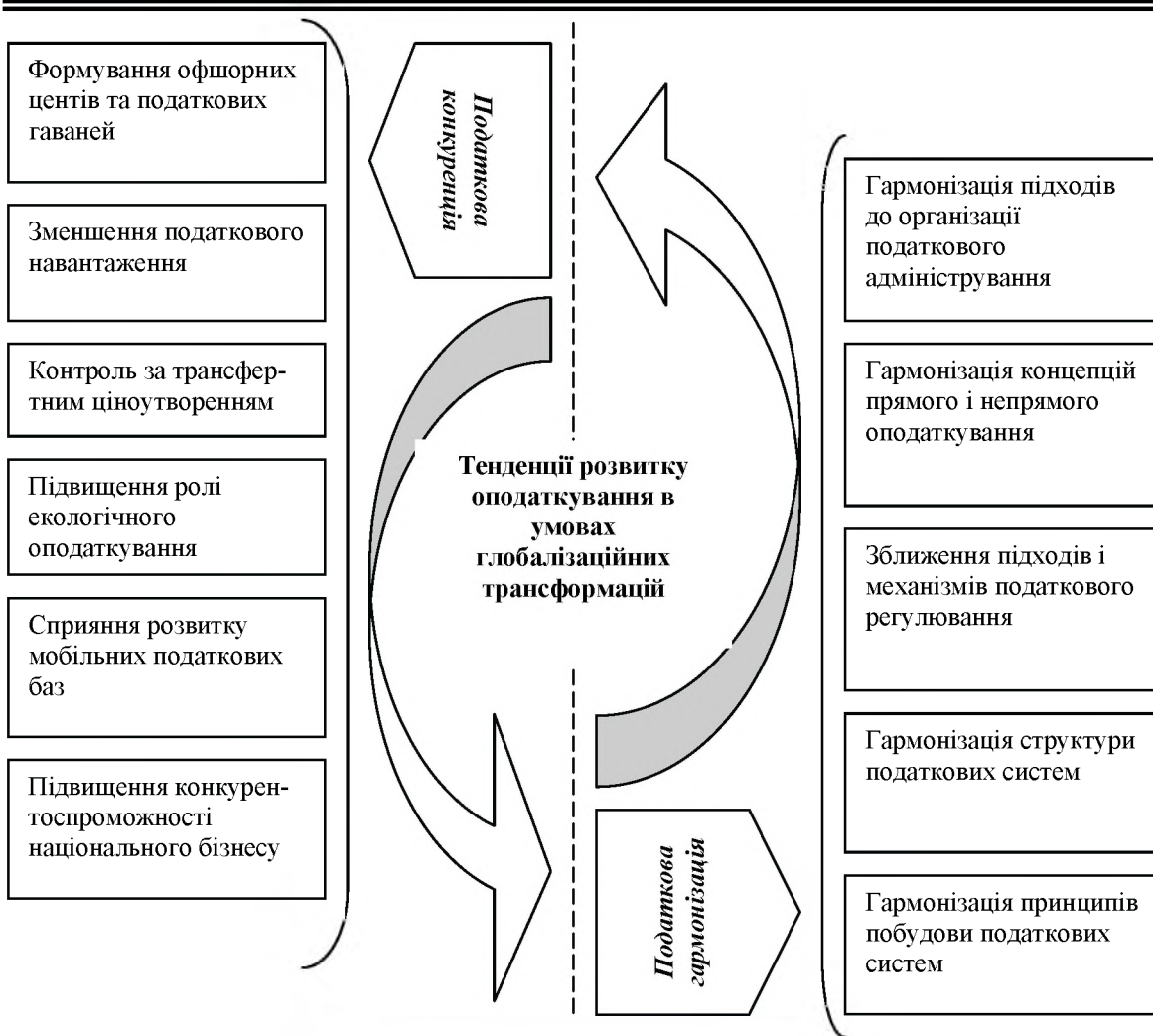

Рис. 1. Тенденції розвитку оподаткування в умовах глобалізаційних трансформацій

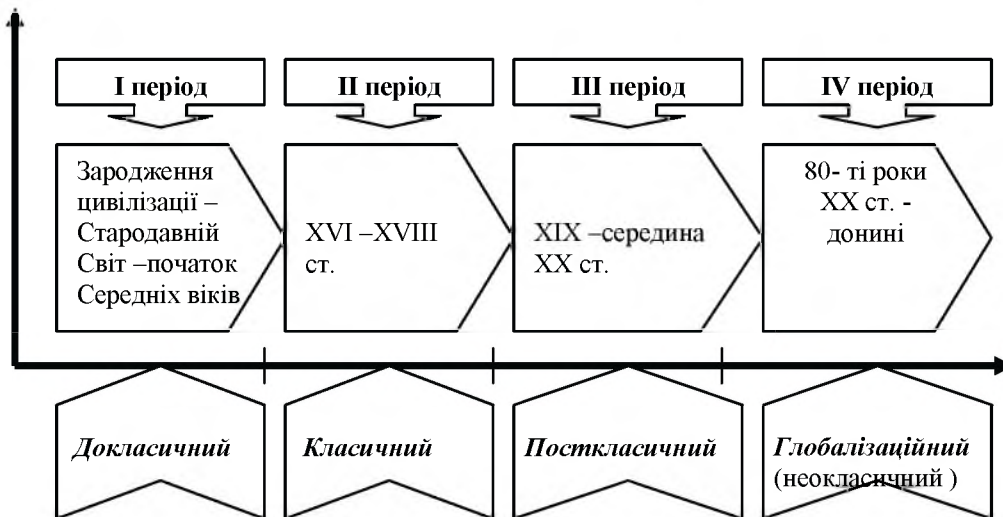

Рис. 2. Новітня періодизація процесів оподаткування

ВИСНОВКИ

Невпинні процеси глобалізаційних трансформацій суттєво змінюють податкові структури, ставлячи країни перед завданням пошуку адекватних механізмів та способів вирішення сучасних викликів глобалізованого світу. Новий період розвитку оподаткування зумовлює необхідність побудови

принципово нових економічних концепцій побудови податкової системи держави на основі визначення місця країни в системі економічних детермінант соціального та геополітичного впливу, з врахуванням існуючих в державі суспільних цінностей та ідеалів.

Література

1. Янжул И.И. Основные начала финансовой науки. М.: Статут, 2002. - С.285-286.
2. Пушкарева В.М. История финансовой мысли и политики налогов М.: ИНФРА-М, 1996.- 192 с.
3. Меньков Ф. А. Основные начала финансовой науки. Выпуск первый. Москва. Финансово-экономическое бюро Н.К.Ф. С.С.С.С., 1924 г. С. —49
4. Harley H. Hinrich. A general theory of tax structure change during economic development, 1966.
5. Брюханова Н.В., Филиппева Е.А. Реформирование налоговой системы России с учетом мирового опыта. Финансы. - № 3, 2007. – с. 55-60.
6. Оподаткування в Україні : Навч. посіб. / За ред.. Н.І. Редіної. – К.: ЦУЛ, 2009.- с.17-18
7. Мельник В.М. Генеза теорій податків / В.М. Мельник // Фінанси України. – 2004. – № 8. – С. 43.
8. Гальчинський А.С. Економічна методологія. Логіка оновлення курс лекцій / А.С. Гальчинський. – К. АДЕФ –Україна, 2010. – С. 319.
9. Тучак Т.В. Податкова конкуренція в умовах глобалізації та інтеграції // Економічний вісник Переяслав-Хмельницького ДПУ імені Григорія Сковороди. – 2011. - № 17-2.